ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЯАМ
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ИХ СУРГУУЛЬ

САЙННЯМБУУГИЙН МЯГМАРЧУЛУУН

ЭМНЭЛГИЙН ДУНД МЭРГЭЖИЛТНИЙ АЖЛЫН АЧААЛЛЫН СУДАЛГАА

/ Е 720001-Нийгмийн эрүүл мэнд /

УЛААНБААТАР
2008

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЯАМ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ИХ СУРГУУЛЬ

САЙННЯМБУУГИЙН МЯГМАРЧУЛУУН

ЭМНЭЛГИЙН ДУНД МЭРГЭЖИЛТНИЙ АЖЛЫН АЧААЛЛЫН СУДАЛГАА

/ Е 720001-Нийгмийн эрүүл мэнд /

Нийгмийн эрүүл мэндийн магистрын зэрэг горилж бичсэн бүтээл

Эрдэм шинжилгээний ажлын удирдагч:

Л.Оюунтогос-Анагаах ухааны доктор

Эрдэм шинжилгээний ажлын зөвлөх:

Б.Баярт-Шинжлэх ухааны доктор, профессор

ЭМЯ-ны ТЗУГ-ын дарга

Эрдэм шинжилгээний ажлын шүүмжлэгч:

О.Чимэдсүрэн-Анагаах ухааны доктор, дэд профессор

УЛААНБААТАР

2008

УУДИРТГАЛ

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ҮНДЭСЛЭЛ

Хүн амд эрүүл мэндийн жигд, хүртээмжтэй хийгээд чанартай тусламж, үйлчилгээг үзүүлж, тэдний эрүүл мэндийн байдлыг сайжруулах нь эрүүл мэндийн салбарын эрхэм зорилго мөн. ДЭМБ-ын орчин үеийн гол үзэл баримтлал болох эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих чиг хандлагыг хэрэгжүүлэхэд эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн ажил үүргийн зөв хуваарилалт, хөдөлмөрийн үнэлэмж, мэргэжлийн өсөлт, хөгжил, сэтгэл ханамж өндөртэй ажилдаа хандах эерэг хандлага зэрэг нь шийдвэрлэх үүрэгтэй билээ.

Өргөн уудам нутаг дэвсгэртэй, хүн амын тоо цөөн, нягтрал багатай, хүн амын насны бүтэц харьцангуй залуужих хандлага давамгайлсан зэрэг хүн амын бүтэц, байршлын онцлогтой, эрүүл мэндийн салбарын тогтолцооны өөрчлөлт, шинэчлэл, хөрөнгө нөөцийн хомсдолтой манай орны эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хөгжлийн бодлогод тулгамдсан асуудал их бөгөөд түүн дотроо хөдөлмөрийн үнэлэмжийг ажлын ачааллалтай уялдуулан бодитой тооцох асуудал чухал байгаа юм.

ДЭМБ-ын гишїїн орнуудын Засгийн газрын хїлээх нэн хариуцлагатай їїрэг бол хїн амыг XXI зууны эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн чанартай, хїртээмжтэй эрїїл мэндийн тусламж їйлчилгээгээр хангах явдал бєгєєд шат дараалсан арга хэмжээ авч эрїїл мэндийн салбарын їндэсний чадавхийг бэхжїїлснээр амжилтад хїрэхийг тодорхойлсон билээ. Сувилагч эмнэлгийн бусад мэргэжилтэн хєдєлмєрийн эрїїл, аюулгїй орчин нєхцєлд ажиллах, мэргэжлээрээ хєгжин дэвших, ил тод, шудрагаар єрсєлдєх бололцоотой, хариуцлага урамшууллын тэгш хувиарлалтай тогтолцоог бїрдїїлэх, өєрчлєгдєн буй нийгмийн хэрэгцээнд їндэслэн эмнэлгийн дунд мэргэжилтний цагийн орон тоог бий болгох, ажлын ачааллалд їндэслэн ажлын хєлсийг цагаар тооцох тогтолцоонд шилжих, сувилахуйн ажил мэргэжлийн ангилал, жагсаалтыг шинэчлэн боловсронгуй болгох, сувилагч эмнэлгийн бусад мэргэжилтний цалингийн ангилал, зэрэглэлийг ахиулах, цалин хєлсийг їе шаттайгаар нэмэгдїїлэх, албан тушаалын хєгжил дэвшил, шагнал урамшуулал, хариуцлага тооцох механизмыг боловсронгуй болгох зэрэг олон асуудлыг ДЭМБ “Сувилах, эх барихын тусламж

їйлчилгээг бэхжїїлэх нь" Стратегийн чиглэлvvд (2002–2008)-д тодорхой зааж өгсөн байна.

Эрүүл мэндийн салбарын тусламж, үйлчилгээний чанарын асуудал нь эрүүл мэндийн салбарт ажиллагсдын ажлын нөхцөл, ажлын ачаалал, цалин урамшууллын систем болон ажилдаа сэтгэл ханамжтай байдаг эсэхтэй салшгүй холбоотой байдаг ба цалингийн одоогийн систем нь ажиллагсадын бүтээлч идэвхийг дайчлах хэрэглүүр болж чадахгүй байна. [1]

Монгол улсад эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг анхдагч шатлалын (өрх, сум, сум дундын), хоёрдогч шатлалын (аймаг, дүүргийн эмнэлгүүд), гуравдагч шатлалын (төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн болон клиникийн эмнэлгүүд) гэсэн гурван шатлалаар хүн амд эрүүл мэндийн тусламж үзүүлж байгаа тул шатлал бүрийн эмнэлгийн мэргэжилтний ачаалал ялгаатай байгаа эсэхэд үнэлгээ өгсөн судалгаа хараахан байхгүй байна. Эрүүл мэндийн салбарын эмнэлгийн дунд мэргэжилтнүүдийн ажлын ачааллыг ажил мэргэжил, шатлал, үйлчлүүлэгчдийн тооноос хамаарч хэрхэн ялгаатай байгаад үнэлгээ өгч, ажлын ачааллыг нормчлох талаар бодлого зохицуулалтын зарим арга хэмжээг авах шаардлага урган гарч байгаа нь уг судалгааг хийх үндэслэл боллоо.

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ЗОРИЛГО

Эмнэлгийн дунд мэргэжилтний ажлын ачааллыг судлан, үнэлэгдээгүй хөдөлмөрийг тогтоосноор эмнэлгийн дунд мэргэжилтний цалингийн ялгавартай тогтолцоог нэвтрүүлэх, хөдөлмөрийн норм нормчлолыг боловсронгуй болгох үндэслэлийг боловсруулах явдал юм.

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ЗОРИЛТУУД

Дээрх зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

1. Эмнэлгийн дунд мэргэжилтний ажлын ачааллыг судлах
2. Эмнэлгийн дунд мэргэжилтний үнэлэгдээгүй хөдөлмөр, хөдөлмөрийн үнэлэмжийг судлах

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ШИНЭЛЭГ ТАЛ

Эрүүл мэндийн салбарт ажиллаж буй эмнэлгийн дунд мэргэжилтний ажлын ачааллыг судалж, тэдний үнэлэмжгүй хөдөлмөрийг тогтоож, хөдөлмөрийн норм нормчлолын асуудлыг хөндсөнөөрөө шинэлэг юм.

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ПРАКТИК АЧ ХОЛБОГДОЛ

Эрүүл мэндийн байгууллагад ажиллаж буй эмнэлгийн дунд мэргэжилтний хөдөлмөрийн норм, ажлын ачааллыг судалж тэдний ажлын ачааллыг зөв хувиарлах, хөдөлмөрийн үнэлэмжийг бодитой болгох цалин, урамшууллыг ажлын ачаалалтай нь холбон ялгавартайгаар тогтоох үндэслэлийг боловсруулсан юм.

ХАМГААЛАХААР ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ АСУУДЛУУД

1. Эмнэлгийн дунд мэргэжилтний ажлын ачааллыг шатлал бүрээр гаргасан дүн
2. Эмнэлгийн дунд мэргэжилтний ажлын байрны тодорхойлолтонд тусгагдаагүй болович хийгддэг ажлуудыг судалсан дүн
3. Эмнэлгийн дунд мэргэжилтний ажлын ачааллын цалин урамшуулалттай нь уялдуулан тогтоосон бусад орны туршлага болон бусад мэргэжилтэнтэй харьцуулан судласан дүн

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮНГ ХЭЛЭЛЦҮҮЛСЭН БАЙДАЛ

1. Судалгааны ажлын сэдэв, арга, аргачлалын талаар НҮБ-ын Хөгжлийн Хөтөлбөрийн мэргэжилтнүүдтэй 2007.03.05. хурал. /Хурлын протокол №1/
2. Судалгааны ажлын сэдэв, арга аргачлалыг ЭМШУИС-ийн НЭМС-ийн Эрдэмтдийн зөвлөлөөр 2007.03.16. хурал. /Хурлын протокол №2/
3. С.Мягмарчулуун "Эмнэлгийн мэргэжилтний цалингийн одоогийн тогтолцоо, хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулах хууль эрх зүйн орчин"-ны талаар илтгэл. БЗД ЭМН-ийн эмч нарын ОПБХ, 2007.03.21
4. Аймаг, Нийслэлийн ЭМГ-ын дарга нарт судалгааны ажлын урьдчилсан тайланг хэлэлцүүлсэн 2007.08.31. хурал. / Хурлын протокол №3/

НОМ ЗҮЙ

1. Алтанбагана. С, “ Сувилахуйн боловсрол” Эрх зүйн эмхтгэл УБ, 2002 он
2. Аймаг, сум сум дундын, өрхийн эмнэлгийн стандарт
3. Баярт.Б, Монголын Анагаах Ухаан-80 “Шилжилтийн үеийн Эрүүл мэндийн тогтолцоо” УБ, 2001он [11]
4. Баярсайхан Б. “ Сувилагч мэргэжилтний цалингийн талаар “ Монголын Анагаах Ухаан УБ , 2003 он
5. Баярсайхан. Б, “ Сувилагч, эмнэлгийн бусад мэргэжилтний мэргэжлийн болон албан тушаалын хөгжил дэвшил” сэдвээр илтгэлийн материал УБ, 2003 он [5]
6. Буджав. Л, “Анагаах ухааны статистикийн судалгааны арга зүй” УБ, 2000 он
7. Булган.Н, “Сувилагч нийгмийн хэрэгцээт мэргэжил болох нь” УБ, 2002 он
8. Даваахүү.В “Сувилахуйн хүний нөөцийн хомсдлыг арилгах арга замыг судлах нь” судалгааны ажил УБ, 2006 он
9. Дамдинжав. Х. “Монголын эрүүл мэндийн тогтолцоон дахь биоанагаахын ёс зүйн асуудалд” эрдмийн ажил
10. Дуламсүрэн. С , Болормаа.Т, Булганчимэг.Б, Энхтуяа. С, Нансалмаа.Б, “ ЭМ-ийн мэргэжлийн ажиллах хүчний хэрэгцээ , ЭМ-ийн салбарын хүний нөөцийн үнэлгээ”
11. Дуламсүрэн С , Бат-Эрдэнэ И. “ЭМ-ийн салбарын хүний нөөцийн дунд хугацааны төлөв байдал 2005-2015” Монголын Анагаах Ухаан УБ, 2002 он
12. Дуламсүрэн С., Цэцэгдарь Г., Шагдарсүрэн М., Бадамцэцэг М, “Эрүүл мэндийн салбарын боловсон хүчний хөгжил, тулгамдсан зарим асуудал” сэдэвт илтгэл, “Эрүүл мэндийн салбарын тулгамдсан асуудал, цаашдын зорилт” сэдэвт онол практикийн бага хурал, УБ, 1995 он
13. Дуламсүрэн С., Болормаа Т, “Эрүүл мэндийн мэргэжлийн ажиллах хүчний хэрэгцээ” судалгааны тайлан, НЭМХ, ЭМХҮТ, УБ, 2002 он
14. Дуламсүрэн.С , Амарцэнгэл. О., Мөнхтайван. А, Эрүүл мэндийн салбарын хүн хүчний төлөвлөлт . Гарын авлага . ЭМНХЯ , ДЭМБ, 1998 он
15. Дамдинсүрэн. А, 2003 он “Эрүүл мэндийн тусламж , үйлчилгээний чанарын хөгжил” УБ, 2003 он, 188-196
16. Дамдинсүрэн А , Эрдэнэтуяа А . “Эрүүл мэндийн тусламж , үйлчилгээнд нөлөөлөх зарим хүчин зүйл” Монголын Анагаах Ухаан 2004 №4

17. Дашзэвэг Г., Сонин С. Эрүүл мэндийн салбарын хөгжил хөтөлбөр \1998-2002\ , ЭМЯ, АХБ, УБ, 2003 он, 20-21, Адмон хэвлэлийн компани
18. ДЭМБ, “Эрүүл мэндийн судалгааны арга зүй” \Судалгааны аргад суралцах заавар\, 2001 он
19. ДЭМБ, “Сувилах, эх барихын тусламж їйлчилгээг бэхжїїлэх нь” Стратегийн чиглэлvvд 2002–2008. Женев, 2002 он [14]
20. Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн багшийн ажлын ачаалал, үнэлгээ, БСШУЯ, Боловсролын хүрээлэн, УБ, 2006 он
21. Жанцан.Д Үндсэн ажилчдын хөдөлмөрийг нормчлох арга зүй УБ, 1981 он
22. Лхагвасүрэн.Ц Анагаах ухааны боловсрол шинэ зуунд. “Анагаах ухааны боловсрол XXI зуунд” семинарын хураангуй УБ, 2000 он, 1-6
23. “Монголын анагаах ухааны уламжлал, шинэчлэлийн асуудалд” эрдэм шинжилгээний бага хурал УБ, 2006 он, 28-29
24. Нарангэрэл.Н “ Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг либеральчлахуй” УБ,2002 он
25. Нарийн мэргэжлийн эмнэлгийн стандарт
26. Нямдаваа. П, Дашзэвэг.Г Монгол улсын эрүүл мэндийн бодлогын түүхэн хөгжил, хэтийн төлөв. “Эрүүл мэндийн салбарын тулгамдсан асуудал, цаашдын зорилт” онол практикийн хурлын илтгэлийн хураангуй .УБ, 1995 он, 1-2
27. Нямдаваа.П, “Нийгмийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудлууд” тэргүүн дэвтэр, УБ, 2002 он, 76, 95 [1]
28. Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын 2005.05.05-ны 55-р тушаалаар батлагдсан “Дундаж цалин хөлсийг тодорхойлох журам” [7]
29. “Нийгмийн статистикийн үндэс “ НҮБ ХАС, УБ, 2002 он, 17-19, 42-48
30. “Нийгмийн эрүүл мэнд” Эрүүл мэндийн салбарын хөгжил-2 төсөл УБ, 2007 он 14
31. Нийгмийн хамгаалал хөдөлмөрийн яам, Хөдөлмөр нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хороо “Хөдөлмөр, цалин хөлсний холбогдолтой хууль тогтоомж, эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл” УБ, 2005 он
32. Оргил. Б, Мухар. Ц, “ Өрхийн сувилагчийн тусламж үйлчилгээ” УБ, 2000 он, 7-8, Бит сервис ХХК-ийн хэвлэлийн үйлдвэр [6]
33. Оюунбилэг Ш, Ширнэн. Л “Эмнэлгийн мэргэжилтний мэргэжлийн өсөлт, хөгжил, ажлын үнэлэмж “ Монголын Анагаах Ухаан УБ, 2002 он, 44-49

34. Өрхийн анагаах ухааны тулгамдсан асуудлууд МӨЭН 2-р чуулга уулзалтын ОПБХ-ын материал
35. "Сувилахуйн төгсөлтийн дараах сургалтыг боловсронгуй болгох нь" ДЭМБ, ЭМЯ УБ, 2006 он
36. "Сувилахуйн хүний нөөцийн хомсдлыг судлах нь", " Эрүүл мэндийн шинжлэх ухаан" 2006 он № 4, 77 [13]
37. Солонго.Д "Эмнэлгийн нөхцөлд сувилагчийн бичиг баримт хөтлөлтийг боловсронгуй болгох нь" УБ, 2001 он судалгааны ажил
38. "Төрийн үйлчилгээний албаны зарим албан хаагчид олгох нэмэгдэл хөлс, нэмэгдлийн доод хэмжээ" МУ Засгийн Газрын 1998 оны 52 дугаар тогтоол
39. "Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын цалингийн доод жишиг" Засгийн Газрын 2007 оны 13 дугаар тогтоолын 4 дүгээр хавсралт
40. "Төсөвт байгууллагын үйл ажиллагааны нэмэлт орлого болон зардлын хэмнэлтийг тооцох, зарцуулах, тайлагнах журам" Сангийн сайдын 2007 оны 1 сарын 10-ны 11 дүгээр тушаалын нэгдүгээр хавсралт
41. Томас Е. Гетзен " Эрүүл мэндийн эдийн засаг" УБ, 2007 он, 150-157
42. ХЗДХЯам,"Хөдөлмөрийн харилцаа: Эрх зүйн баримт бичгийн эмхтгэл" УБ. 2005 он
43. Чагнаа.Н, Эмнэлгийн байгууллагын хөдөлмөр зохион байгуулалтын зарим асуудал" УБ, 1987 он [16]
44. Шагдарсүрэн.М, "Эрүүл мэндийн боловсон хүчний хөгжил, төлөвлөлт судалгааны тайлангийн үр дүн, зөвлөмж" АУҮХ, 1996 он
45. Шагдарсүрэн. М, Баярсайхан. Б, Алтанбагана. С, Нямсүрэн. Д, "Сувилагч, эмнэлгийн бусад мэргэжилтний мэргэжлийн болон хүний нөөцийн судалгаа" УБ, 2003 он, судалгааны ажил [12]
46. Эрүүл мэндийн тухай хууль 3.1.16 Энэ заалтыг 2002 оны 4 сарын 19-ны өдөр хуулиар өөрчлөн найруулсан. [2]
47. "Эмнэлгийн мэргэжилтэнд нэмэгдэл, нэмэгдэл хөлс, урамшуулал олгох журам" Эрүүл мэндийн сайд, НХХС, СЭЗС-н хамтарсан 2003 он 233\141\310 тоот тушаал [8]
48. Эрүүл мэндийн сайдын 2003 он 11-р сарын 27-ны өдрийн 277 тоот тушаал [9]
49. Эрүүл мэндийн үзүүлэлтүүд 2006 он [10]

50. ЭТУГ, “Эмнэлгийн мэргэжилтний ажил үүргийн шинжилгээ, хөдөлмөрийн үнэлэмж” судалгааны тайлангаас УБ, 2003 он
51. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт, 1990-2003 онууд: Хүний нөөц, шилжилт хөдөлгөөн, ЭТУГ, Статистик мэдээллийн алба
52. Эмнэлгийн мэргэжилтний ажлын байрны тодорхойлолт ЭТУГ, ЭМЯ, 2004 он
53. Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн менежмент ЭМЯ, ДЭМБ УБ, 2002 он 7-12, 35-38 Интерпресс хэвлэлийн компани
54. “Эрүүл мэндийн санхүүжилтийн баримтын хуудас” 2005 он 10 сарын 06 Эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилтийн бодлого, эрүүл мэндийн даатгалыг хөгжүүлэх стратеги сэдэвт үндэсний зөвшилцөх уулзалт УБ төрийн ордон
55. Эрдэнэчимэг.Э, Эрүүл мэндийн даатгалтай холбоотой хууль эрхийн актын эмхтгэл Интерпресс хэвлэлийн компани, УБ, 2003 он, 12-13, 17,26
56. Эрүүл мэндийн санхүүжилт “Эрүүл мэндийн салбарын шинэчлэлд дэмжлэг үзүүлэх нь” техник туслалцааны төсөл МОН-4123, Дугаар 1, 3,
57. ЭБТ-ийн багш нар “Эпидемиологи, биостатистикийн хичээлийн лекц, дадлагын эмхэтгэл” УБ, 2006 он, 15, 50, 111 дахь тал Тод хэвлэл ХХК
58. “Эрүүл мэндийн судалгааны арга зүй” УБ, 2001 он, 41-44
59. Эрүүл мэндийн яам: Эрүүл мэндийн тухай багц хуулийн нэмэлт өөрчлөлттэй холбогдон гарсан тушаал, зааврын эмхэтгэл ,УБ, 2007 он
60. Эмнэлгийн бүтэц үйл ажиллагааны стандартын эмхэтгэл, 2001 он
61. “Эрүүл мэндийн салбарын үйлчилгээний албан хаагчид ур чадварын нэмэгдэл олгох журам” Эрүүл мэнд, Хүн амын бодлого хөдөлмөрийн , Сангийн сайдын 1996 оны А 53, 41,47 тоот хамтарсан тушаалаар батлагдсан.
62. “Эмнэлгийн мэргэжилтэнд нэмэгдэл, нэмэгдэл хөлс, урамшуулал олгох журам” Эрүүл мэндийн сайд, НХХС, СЭЗС-н хамтарсан 2003 оны 233|141|310 тоот тушаал
63. Эрүүл мэндийг хамгаалах технологи, эмчилгээ, оношлогооны түгээмэл үйлдлүүд MNS 4621-98
64. Больницы и здоровья для всех. 1988 г, -Женева: ВОЗ, 80
65. Дремова Н. Б. и др . Методические подходы к маркетинговым исследованиям медицинских услуг/ Здравоохранение-2001.-№9-с151-159

66. Зуунай. Г Диссертаци Социально –гигиеническая и порфессионально-дермографическая характеристика врачебных кадров в МНР и пути повышения эффуктивности их исползования /автореферат диссертаци на соискание ученой степени кандидата медицинских наук, 1982 г Москва .
67. Министерство Здравоохранения и Социального Развития Российской Федерации, Приказ от 30 Декабря 2005г.№816
68. Методичиские рекоммендации по оформлению в 2006 году трудовых отношений между врачами-терапевтами участковыми, врачами-педиатрами участковыми, врачами общей практики, медицинскими сестрами участковыми. Приложение к Приказу Минздравсоцразветия России от 30 декабря 2005 г. №816
69. Faculty of health professionals' workload discussion document, approved by Full Faculty, October, 2004
70. Effort-Reward Imbalance among Nurses in Stable Countries and in Countries in Transition, Hans-Martin Hasselhorn and all, INT J OCCUP ENRIRON HEALTH 2004:10:401-408
71. Nursing encompasses autonomous and collaborative care of individuals of all ages, families,groups and communities, sick or well and in all settings. Nursing includes the promotion of health, prevention of illness, and the care of ill, disebled and dying people. Advocacy, promotion of a safe environment, reseach, participation in shaping health policy and in patient and health systems management, and education are also key nursing roles. www.icn.ch [3]
72. Health Sector Strategic Master Plan, \2006-2015\, April 2005 хуудас 47, 66
73. Queensland Health Wage Rates-Medical Stream www.health.gld.gov.au/industrial_relations/wage_rates-medical.asp
74. Remigio D. Mercado MD, MPH Филиппины Их Сургууль Манила "Эмнэлгийн удирдлагын үндэс" УБ 2004 он
75. Tulchinsky T. H. , E. A. Varavikova " The New public health" Jerusalem 1999
76. Terms of employment and working conditions in health sector reform, ILO office, Geneva, JMHSR/1998, pg 1-102
77. The European NEXT-Study, www.next.uni-wuppertal.de/study_eng.htm

78. World Health Report, 2000 он (Issues in health services delivery. Discussion paper № 2 , document WHO\EIP\OSD\2000.2) Geneva, World Health Organization, Box 4.1 Substitution amkng human resources. [4]